

Majetek zůstavitele, který přechází jinak než děděním

Zvláštní skupinu majetku představují práva a povinnosti, která přecházejí na jiné subjekty mimo dědické řízení.

Jedná se zejména o následující:

1. **Stavební spoření** – v případě, že zemřel zůstavitel ženatý/vdaná, přechází stavební spoření na pozůstalého manžela. Manžel se dostaví s úmrtním listem do stavební spořitelny a spoření přepíše na sebe. Pokud není manžel, musí stavení spoření projít dědickým řízením.
2. **Penzijní spoření, příp. jiná pojistka** – v případě, že zůstavitel určil ve smlouvě tzv. obmyšlenou osobu, má právo na plnění ze smlouvy tato osoba. Oprávněný se dostaví s úmrtním listem do příslušné finanční instituce a požádá o výplatu částky. Pokud není obmyšlená osoba určena, musí být částka určená k výplatě projednána v dědickém řízení.
3. **Peněžité nároky zaměstnance** - do výše trojnásobku průměrného měsíčního výdělku přecházejí mzdová a platová práva zaměstnance postupně na jeho manžela, děti a rodiče, pokud s ním taková osoba žila v době smrti ve společné domácnosti. Není-li takových osob, resp. nesplňují-li tyto osoby podmínku spolužití ve společné domácnosti v době smrti zůstavitele, popř. přesahují-li tyto nároky trojnásobek průměrného měsíčního výdělku, pak se tyto nároky stávají předmětem dědění. Žil-li zůstavitel v době smrti ve společné domácnosti pouze s partnerem v registrovaném partnerství, mohou na takového partnera přejít zůstavitelova peněžité práva pouze děděním.
4. **Peněžité nároky ze sociálního zabezpečení** (tj. starobní, invalidní, vdovský a vdovecký a sirotčí důchod) – v případě smrti oprávněného vstupují do řízení o dávce a nabývají nároku na nedoplatky důchodu do dne smrti oprávněného postupně manžel, děti a rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti. U dětí, které mají nárok na sirotčí důchod, nemusí být splněna podmínka žití v domácnosti. Nejsou-li splněny zde uvedené podmínky, stávají se tyto nedoplatky předmětem dědění.
5. **Peněžité dávky sociální péče** – zemřel-li oprávněný po uplatnění nároku na dávku, vstupují po jeho smrti do probíhajícího řízení a nabývají nárok na částky splatné do dne smrti oprávněného postupně manžel, děti a rodiče, jestliže s oprávněným žili v době jeho smrti ve společné domácnosti. I zde podmínka společné domácnosti odpadá u dětí, které mají nárok na sirotčí důchod.

6. **Peněžité dávky státní sociální podpory** – těmito dávkami jsou: přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, dávky péstounské péče, porodné a pohřebné. **Přechod těchto dávek děděním je naprosto vyloučen.** Do řízení o uplatnění nároku na dávku, nebo nárok na již přiznanou dávku vstupují rovným dílem osoby, k nimž bylo přihlíženo při stanovení rozhodného příjmu podle § 7 citovaného zákona. Vychází se totiž z příjmů rodiny tvořené nezaopatřenými dětmi, rodiči nezaopatřených dětí, manželem, partnerem, druhem a nezaopatřenými dětmi nezaopatřených dětí za podmínky, že s oprávněnou osobou spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Podle § 56 odst. 2 byla-li dávka přiznána před smrtí oprávněné osoby, vyplátí se splatné částky, které nebyly vyplaceny do dne smrti oprávněné osoby stejným dílem osobám uvedeným v odstavci prvním tohoto ustanovení.
7. **Peněžité nároky nemocenského pojištění** – zemřel-li pojištěnec po vzniku nároku na dávku, přechází nárok na výplatu částek dávky, které nebyly pojištěnci vyplaceny, postupně na manžela (manželku), děti a rodiče, jestliže žili s pojištěncem v době jeho smrti v domácnosti, pokud pojištěnec splňoval podmínky nároku na výplatu dávky. Vyjmenované osoby vstupují rovněž do řízení o dávce. Pokud pojištěnec za svého života neuplatnil nárok na výplatu dávky, mohou tento nárok uplatnit tyto osoby. Uvedené nároky přecházející na tyto osoby nejsou tak předmětem dědění. Předmětem dědění se stávají není-li těchto osob.
8. **Pojistné plnění** – v případě smrti pojištěného, případně pojištění osobě obmyšlené, tj. osobě kterou pojištěný určil ve smlouvě buď jménem nebo vztahem k němu. Není-li však v době pojistné události takové obmyšlené osoby nebo nenabude-li práva na plnění (např. se pojistné události nedožije), nabývají právo na pojištění plnění ve stanoveném pořadí vyjmenované subjekty. Práva na pojištění plnění by tak nabývali postupně manžel pojištěného, a není-li ho, děti pojištěného. Není-li těchto osob, nabývají tohoto práva rodiče pojištěného, a není-li ani jich, nabývají práva na pojištění plnění osoby, které žily s pojištěným po dobu nejméně jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na pojištěného. Pokud však není ani těchto osob, nabývají tohoto práva dědici pojištěného. Ani v tomto posledním případě se pojištění plnění nestává předmětem dědění, ale jde o přechod ze zákona. Pod označením „dědici pojištěného“ je třeba rozumět tzv. putativní dědice, tj. osoby spadající do okruhu osob dědiců ze zákona nebo ze závěti bez ohledu na to, zda by i jinak splňovaly podmínky stanovené pro dědění předpisy dědického práva. V případech, kdy vznikne právo na pojištění plnění několika osobám a jejich podíly nejsou určeny, má každá z nich právo na stejný díl.
9. **Autorská práva - dědění nepodléhají osobnostní autorská práva**, mezi která patří právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla; právo oslovovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění; právo

na nedotknutelnost díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do díla; a právo na autorský dohled v případě, že je dílo užíváno jinou osobou (v těchto případech se tak nesmí dít způsobem snižujícím hodnotu díla). V protikladu k uvedenému se předmětem dědění stávají majetková autorská práva, tj. právo dílo užít (např. právo na rozmnožování díla, právo na rozšiřování, pronájem, půjčování či vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na sdělování díla veřejnosti aj.), právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu. Tato majetková práva trvají po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti.

10. **Nájem bytu** – přechod nájmu bytu upravuje občanský zákoník ve svých §§ 706 až 709 a **právo nájmu bytu se tak nestává předmětem dědění**. Smrt nájemce bytu má různé právní následky v závislosti na tom, zda předmětem nájmu byl byt nedružstevní či družstevní.

U **nedružstevních bytů** dochází smrtí nájemce buď k zániku nájemního vztahu nebo k přechodu nájmu na jiné osoby, pokud jsou splněny podmínky stanovené zákonem. U nedružstevních bytů dochází k zániku práva nájmu zejména v případech, kdy žil nájemce v bytě sám. K zániku dochází rovněž tehdy, jde-li o byt, u něhož je přechod práva nájmu vyloučen zákonem ustanovením, což se týká bytů služebních, bytů zvláštního určení a bytů v domech zvláštního určení. V případě úmrtí nájemce dochází k zániku práva nájmu i tehdy, jestliže osoby které s ním žily nesplňují podmínky přechodu práva nájmu stanovené v § 706 odst. 1 či odst. 2 obč. zák.

Také v případech, kdy k bytu existuje společný nájem, se ustanovení o přechodu nájmu neuplatňují, neboť zemře-li jeden ze společných nájemců, přechází jeho právo na ostatní společné nájemce, nikoli na další osoby ve smyslu § 706 odst. 1 obč. zák. A dále zemře-li jeden z manželů, kteří byli společnými nájemci nedružstevního bytu, stává se podle § 707 odst. 1 obč. zák. jediným nájemcem takového bytu pozůstalý manžel.

U přechodu nájmu bytu je zapotřebí rozlišovat dvě skupiny osob, na které nájem přechází. První skupinu osob tvoří děti, partner, rodiče, sourozenci, zeť a snacha. Na tyto osoby, nejedná-li se byt ve společném nájmu manželů, přechází nájem ze zákona, splňují-li následující podmínky:

- prokáží-li, že žily s nájemcem v den jeho smrti ve společné domácnosti a zároveň,
- nemají vlastní byt.

Toto soužití se musí uskutečňovat v bytě, jehož se přechod nájmu týká a musí existovat i v den úmrtí nájemce.

Druhou uvedenou podmínkou pro přechod nájmu je neexistence vlastního bytu, což znamená, že příslušníku domácnosti nesvědčí právo nájmu k jinému bytu, ale ani právo vlastnické k obytnému domu či bytu, právo odpovídající věcnému břemeni apod.

Do druhé skupiny osob, na které přechází nájem, řadí zákon vnuky nájemce a ty osoby, které pečovali o společnou domácnost zemřelého nájemce nebo na něho byli odkázáni výživou za splnění následujících podmínek:

- jestliže prokáží, že s ním žili ve společné domácnosti nepřetržitě alespoň po dobu tří let před jeho smrtí a zároveň,
- nemají vlastní byt.

Z uvedeného vyplývá, že v tomto případě zákon vyžaduje přísnější podmínky pro přechod nájmu bytu.

Jistá výjimka se může uplatnit v těch případech, kdy se jedná o vnuky nájemce. Zde může soud z důvodů zvláštního zřetele hodných rozhodnout, že se stávají nájemci, i když soužití ve společné domácnosti s nájemcem netrvalo tři léta. Naopak jde-li o osoby, které nájemce do bytu přijal až po sjednání nájemní smlouvy, vztahuje se na osoby uvedené v § 706 odst. 2 obč. zák. ustanovení o přechodu nájmu bytu pouze tehdy, jestliže se na tom nájemce a pronajímatel písemně dohodli; to neplatí, jde-li o vnuky nájemce.

Zemře-li zůstavitel, který **byl členem bytového družstva**, rozlišuje se dvojí právní režim, podle toho zda se jedná o společný nájem manželů či nikoliv. Zemře-li nájemce družstevního bytu a nejde-li o byt ve společném nájmu manželů, přechází smrtí nájemce jeho členství v družstvu a nájem bytu na dědice, kterému připadl členský podíl.

Jde-li o byt ve společném nájmu manželů, je důležitý okamžik, kdy bylo právo na družstevní byt nabyto. Bylo-li právo na družstevní byt nabyto za trvání manželství, zůstává členem družstva pozůstalý manžel a jemu náleží členský podíl; k tomu přihlédne soud v řízení o dědictví. V rámci vypořádání společného jmění manželů připadne tedy členský podíl pozůstalému manželovi a do aktiv dědictví se zařadí náhradová pohledávka.

Jestliže zemřel manžel, který nabyt právo na družstevní byt před uzavřením manželství, přechází jeho smrtí členství v družstvu a nájem družstevního bytu na toho dědice, jemuž připadl členský podíl.

Do aktiv dědictví nepatří členství zůstavitele v bytovém družstvu, protože to jeho smrtí zaniká. Předmětem dědění se stávají členská práva a povinnosti, tj. členský podíl. Poté, co je dědictví potvrzeno nebo je schválena dohoda o vypořádání dědictví, stává se dědic těchto členských práv a povinností v družstvu členem družstva. Představenstvo družstva nesmí toto jeho členství dle zákona nebo podle stanov odmítnout.

Při určení obvyklé ceny členského podílu v bytovém družstvu je nutno vycházet „z ceny, kterou by bylo možné za převod takového členského podílu v rozhodné době (tj. době smrti zůstavitele) a místě dosáhnout.“